

Barbara Borčić, Amalija Stojsavljević

Video obrat in delavnica iz pisanja Video Turn and seminar in writing

**Lokalno vizualno sceno ogrožajo sovražniki od vsepovsod –
čas je, da zavihamo rokave in pišemo!**

*Local Visual Art Scene is Threatened by Enemies from all Sides –
it is Time, that We Roll Up Our Sleeves and Write!*

Eksperimentalni raziskovalni in razstavni projekt *Video obrat* poteka v okviru Zavoda za sodobno umetnost SCCA – Ljubljana od jeseni 2011. Njegov namen je podrobneje raziskati in predstaviti eksperimentalne (video, večdisciplinarne, novomedijske) umetniške prakse in s tem aktualizirati tudi video arhiv *Postaja DIVA*. Vanj smo vključeni Barbara Borčić, Miha Colner, Dušan Dovč, Ida Hiršfelder in Andrej Pezelj v tesnem sodelovanju z umetniki, ki smo jih izbrali glede na dolgoletno aktivno delovanje v polju eksperimentalne video in novomedijske prakse. Doslej smo poleg raziskovanja, razgovorov in besedil pripravili vrsto odprtih in internih predavanj, projekcij, delavnic, performansov in instalacij Nevena Korde, Marka Košnika in Mihe Vipotnika. Hkrati objavljamo tekste, fotografije in video dokumente na blogu www.e-arhiv.org/ video-turn in na Facebook profilu SCCA – Ljubljana.

Prvi večji javni dogodek *Video obrata* je bila razstava v Galeriji Vžigalica novembra 2012, ki je sopolstavila praksi dveh umetnikov: Nevena Kordo z instalacijo *Dominantna črna* in vrsto performansov ter Miho Vipotnika z delavnico, mizansceno in sekvenco *Doma (J. Petkovšek)*, pri kateri so sodelovali Sergej Kapus in študenti ALUO. Sandro Droschl (Medienturm, Gradec) in Sanja Kojić Mladenov (MSUV, Novi Sad) pa sta pripravila program video in novomedijskih del iz svojega kulturnega prostora ter predstavila svoj pogled na eksperimentalne umetniške prakse.

Vzporedno z razstavo je potekala delavnica analiziranja in pisanja besedila v okviru šole za kustose in kritike *Svet umetnosti* pod mentorskim vodstvom dr. Petje Grafenauer. Vpeljana je bila takole: tema pisanja je znana: eksperimentalni raziskovalni in razstavni projekt *Video obrat*; metoda pisanja je znana: eksperiment z vgrajenimi pravili igre; prvi cilj: kar največ časa preživeti z razstavnim projektom *Video obrat!*; drugi cilj:

nastanek analitičnih besedil o *Video obratu*; tretji cilj: razvoj metodologije pisanja o eksperimentalnih projektih. Ker je šlo za odprt proces in se je vstopna situacija ob otvoritvi zlagoma nadgrajevala in razgrajevala kot prostor konstruiranja, nastopanja in interakcije vse do zaključka razstave, naloga ni bila lahka. Zahtevala je veliko časa in vedoželjnosti. Gotovo pa je bila to dobrodošla izkušnja za vse, tudi nekoliko eksperimentalna, podobno kakor delavnica študentov ALUO. To se je potrdilo na skupnem pogovoru vseh vpletenih ob zaključku razstave, ki se je takrat predstavljala v svoji reprezentančni obliki.

Objavljamo besedilo, ki ga je na delavnici napisala Amalija Stojsavljević.

Preizpraševanje vloge konteksta v eksperimentalni umetnosti ob primeru razstave *Dominantna črna* Nevena Korde

I

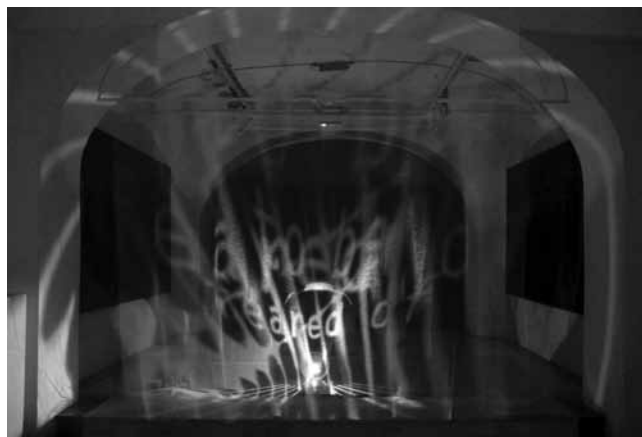
Kadar skušamo opredeliti, kaj je eksperiment, naletimo na množico protislovij, ki so v prvi vrsti odvisna od področja, v katerem ga opredeljujemo, pa tudi od zgodovinske in kontekstualne določitve.

Pojem se nanaša na znanstvene raziskave v XVII. stoletju (Bacon, Galilei), ko pride do zavračanja verskega diskurza v humanističnih praksah in se zaradi vse bolj navzočega prodora racionalizma in znanstvene zavesti pojavijo pogoji za izvajanje eksperimenta kot neločljivega dela raziskovalnega napredovanja.

Prvi vizualni pojav teme eksperimenta v okviru slikarstva, v kontekstu racionalističnega napredka, se je zgodil leta 1768, ko je slikar Joseph Wright predstavil svoj *Eksperiment s ptico v zračni črpalki*.

Miha Vipotnik v sodelovanju s Sergejem Kapusom in študenti ALUO / Miha Vipotnik in cooperation with Sergej Kapus and the students of Academy of Fine Arts and Design, *Doma (J. Petkovšek) / Home (J Petkovšek)*, 2012, detalj / detail, Galerija Vžigalica / Vžigalica Gallery, Ljubljana, foto / photo: Jasna Jernejšek

Neven Korda, *Dominantna črna / Dominant Black*, 2012, instalacija / installation view, Galerija Vžigalica / Vžigalica Gallery, Ljubljana, foto / photo: Jasna Jernejšek

Ta slika prikaže ambient in vzdušje v trenutku dogajanja eksperimenta, pa tudi prevladujoče metodološke temelje eksperimenta kot paradigme socialne pogodbe, ki kot filozofsko teoretska špekulacija obstaja še danes.

Eksperiment je torej opredeljen kot namerno ustvarjanje pogojev za nastanek stanovitnega pojava zaradi jasnejšega opazovanja in proučevanja, pogosto z uporabo ustreznih naprav.

V primerjavi z »navadnim«, neeksperimentalnim opazovanjem sta pomen in značaj eksperimenta zlasti v tem, da z eksperimentom lahko proizvajamo pojave tolikokrat, kolikor je potrebno, in sicer v različnih, spremenljivih pogojih; vključno s pojavi, ki se nikoli ne bi sami od sebe zgodili v naravi (Filipović, etal, 1989).

Če to definicijo dobesedno sprejmemo, bomo ugotovili, da se sodobne umetniške prakse in definicije eksperimenta v kontekstu znanosti pravzaprav ne razlikujejo pretirano, še posebej zato, ker je umetnost sama po sebi umetni konstrukt, nekaj, kar obstaja izven narave, vendar pogosto uporablja različne metodologije z

namenom doseganja avtorefleksije in razširjanja svojih obzorij.

Eksperiment in umetnost na primarni ravni predstavljata socialni konsenz, kjer se določeno umetniško delo ali eksperiment udejanja šele s pojavom sekundarnega opazovalca.

V umetnosti takšen konsenz obstaja zato, da bi se določeno polje umetnosti negiralo, redefiniralo, iz njega jemalo različne oblike in vsebine, a jasno je, da osnovni odnosi obstajajo.

Eksperiment in umetnost pogovorno dojemamo kot nekaj lahkega, in z njim običajno razumemo vse tisto, kar ni že na neki način vnaprej določeno. Gre torej za določene dejavnosti, ki se jim jasni namen izgubi že v procesu samem, kjer produkt nastane spontano ali po naključju.

Ta spontanost vsekakor prispeva k inovaciji in ustvarjalnosti na področju umetnosti, vendar hkrati izstopi iz praktične opredelitve eksperimenta, zaradi česar jo lahko prej povežemo s tradicionalnejšimi umetniškimi praksami.

Pogovor ob zaključku razstavnega projekta *Video obrat* / A conversation about the exhibition project *Video Turn*, 2012, Galerija Vžigalica / Vžigalica Gallery, Ljubljana, foto / photo: Jasna Jernejšek

Miha Vipotnik v sodelovanju s Sergejem Kapusom in študenti ALUO / Miha Vipotnik in cooperation with Sergej Kapus and the students of Academy of Fine Arts and Design, *Doma* (J. Petkovšek) / *Home* (J. Petkovšek), 2012, pogled z ulice / a view from the street, Galerija Vžigalica / Vžigalica Gallery, Ljubljana, foto / photo: Jasna Jernejšek

Neven Korda, *SZ od JV / NW from SE*, 2012, agitacijski performans / agitation performance, Galerija Vžigalica / Vžigalica Gallery, Ljubljana, foto / photo: Jasna Jernejšek

Eksperiment v umetnosti postane s pojavom modernizma prevladujoča oblika metodološkega delovanja, ki svoj vrhunec doživi v avantgardi, zaradi katere se spremeni dotedanja umetniška paradigma in v okviru katere umetnost izstopi iz obstoječih estetskih okvirjev.

Z usmeritvijo k avtonomnim elementom umetniških medijev in raziskovanjem njihovih meja, pa tudi s kombiniranjem različnih pridobljenih rezultatov, je vzpostavljen »eksperimentalni kontekst« ali »klima«, ki pravzaprav predstavlja zgolj prvi korak

Neven Korda, *SZ od JV / NW from SE*, 2012, agitacijski performans / agitation performance, Galerija Vžigalica / Vžigalica Gallery, Ljubljana, foto / photo: Jasna Jernejšek

v avtonomiji samega eksperimenta v kontekstu umetnosti.

Avantgardna umetnost eksplicitno eksperimentira z določenimi konvencijami, ki obstajajo v okvirih umetniškega dela in sveta umetnosti – kjer je eksperiment metodologija in kjer umetnik prevzame vlogo konstruktorja ali znanstvenika.

Tako je imel modernistični eksperiment, ki je kontekstualno pogojen z družbenopolitično in gospodarsko situacijo splošnega revolucionarnega napredka v vseh segmentih življenja, za »logično« posledico večjo svobodo v umetniških praksah.

Z druge strani je omenjena praksa vsekakor vplivala tudi na kulturno družbeno vzdušje, v katerem se je postopoma spreminjal socialni imaginarij in ko so dotlej nemogoče transformacije postajale vse bolj sprejemljive.

V času šestdesetih in sedemdesetih let dvajsetega stoletja, po krizi modernizma in pojavu še kompleksnejše družbene resničnosti (bliskovit napredek tehnologije, totalitarizem množičnih medijev, radikalno teoretiziranje resničnosti ipd.), se z institucionalizacijo modernizma ustvari primeren kritični in avtorefleksivni kontekst, v katerem se lahko umetnost odzove na specifičen način.

Poleg intermedijskega in multimedijskega raziskovanja ter prežemanja eksperimentalni značaj umetnosti v tem obdobju inženirje in znanstvenike vključuje v sam proces nastajanja umetniškega dela. Ne eksperimentira se zgolj na področju novih medijev, temveč se avratična institucija umetnika redefinira tudi tako, da določeno zamisel realizira nekdo izven umetniškega diskurza. Lahko si zastavimo vprašanje, ali gre za eksperiment v umetnosti ali za eksperimentalno umetnost?

Uporaba termina eksperimentalno v umetnosti pred

šestdesetimi in sedemdesetimi leti dvajsetega stoletja se običajno nanaša na raziskovanje v okviru medijev in kulturnih učinkov, ki jih lahko ta raziskovanja proizvedejo. Toda eksperimentalna umetnost v nekaterih trenutkih zaradi svoje nove paradigme postane prevladujoč model umetniških praks, tako da bi morda morali vzpostaviti razliko med ta dva pojma zlasti zato, ker eksperimentalna umetnost implicira »končan proces« oz. oblikovanje »žanra«, s čimer se vzpostavljajo kategorije in pojmi, ki jo določajo kot takšno umetniško prakso.

Eksperimentalna umetnost ves čas širi svojo avtonomijo s prevlado znanosti in tehnologije ter njenih metod, vendar tudi institucionalizira in tipizira svoje področje, kar lahko vsebuje negativno konotacijo.

Tendence v sodobnih umetniških praksah tudi z eksperimentom ravnajo podobno kot s prevladujočimi metodološkimi modeli, kjer se v novem, nekoliko tehnokratsko totalitarizirajočem kontekstu, eksperimentalne forme in vsebine iz umetnostne zgodovine reciklirajo, medtem ko so najnaprednejše in najradikalnejše tendence tiste, ki izkoriščajo vse vidike tehnološkega in znanstvenega megakulturnega razvoja.

Z razvojem digitalnih medijskih oblik komunikacije, genetike, biotehnologije, kvantne fizike, kibernetike, kibernetike in kibernetike, se umetnost kontekstualno »pogojuje«, da bi lahko eksperimentalno sodelovala v sodobni resničnosti. S tem se še natančneje opredeli eksperimentalna umetnost, ki svoja področja vzporedno z razvojem drugih disciplin vseskozi nadgrajuje, in to s tako hitrostjo, da zaradi frenetičnosti in efemernosti ne moremo več jasno slediti njihovim tokovom, razen če se ne ukvarjamo z ozkim področjem eksperimentalne umetnosti.

II

Razstavo Nevena Korde *Dominantna črna*, ki se je »zgodila« v galeriji Vžigalica, lahko interpretiramo na različne načine, tako v kontekstu eksperimenta kot tudi eksperimentalne umetnosti.

Korda je z ambientalno in kvaziestetizirano postavitevijo ustvaril eksperimentalno »situacijo« v prostoru, v kateri z video performansi »dopolnjuje« performativni vidik celotne razstave.

Z oblikovanjem laboratorija, s predavanji, agitacijami, radijskimi performansi itn., torej s pomočjo preprostih metod, umetnik deluje na najbolj direkten način, (celo avtokritično) inproducira svoje zamisli in stališča do video umetnosti, performansa in umetnosti nasploh.

Če se spomnimo na njegovo umetniško prakso iz osemdesetih let in prevladujoči neoavangardni projekt umetniškega raziskovanja, se zdi, da se je izgubilo nekaj njegove radikalnosti in progresivnosti.

V tedanjem kontekstu so Kordova dela predstavljala prav to – prvo linijo progresivnega medijskega eksperimenta, ki je vplival na splošno kulturno-umetniško vzdušje ljubljanske in regionalne umetniške scene, kjer je tudi sam kontekst postal eksperimentalen. V današnjem kontekstu, z recikliranjem nekdanjih del in globoke avtorefleksije, umetnik zavzame drugačno stališče do resničnosti in okolja.

S predstavljenimi video performansi kot značilnimi multimedijskimi oblikami raziskovanja področja umetnosti se redefiniirajo vprašanja razmerja med umetnostjo in tehnologijo, zatem razmerja med narativnim in eksperimentalnim v video produkciji, vloga opazovalca itn. Z značilnim vizualnim jezikom in semantičnimi vpisi dela Nevena Korde izražajo eksperimentalni proces tako v oblikovnem kot v vsebinskem smislu – v okviru video performansa, pa tudi v okviru razstave.

III

Z opazovanjem sprememb in prilagajanjem pojmov ter terminov v odvisnosti od konteksta je mogoče sklepati, da eksperimentalna umetnost in eksperiment v umetnosti predstavljata ključno gonilno silo umetniškega področja. Poleg produkta eksperimentalnega kot empiričnega aspekta je nujna tudi neprenehna navzočnost teorije in kritike, ki v koraku s prakso s svojimi metodami analizirata in vrednotita umetniško produkcijo.

S Kordovo razstavo, video performansi in ostalimi spremljevalnimi dogodki, kakršno je bilo npr. predavanje Sandra Droschla in Sanje Kojić Mladenov o eksperimentalnih praksah v Gradcu in Novem Sadu, so predstavljeni različni tipi raziskovanja in možne oblike definiranja eksperimenta.

V kontekstu razstave je pomembna tudi navzočnost udeležencev delavnice pisanja o eksperimentalnem raziskovanju in projektu *Video obrat* pod vodstvom Petje Grafenauer, ki so *in situ*, v pogovoru z umetnikom, s kritičnimi debatami in aktivno udeležbo prispevali k teoretičnemu kritju projekta. ■

Prevedel Veljko Njegovan.

Amalija Stojsavljević (1984, Pančevo, Srbija) je diplomirala na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Beogradu. S kritikami in razstavami aktivno sodeluje na sodobni umetniški sceni Bosne in Hercegovine.

Amalija Stojsavljević (1984, Pančevo, Serbia) graduated on University of Belgrade on department of Art History. Actively monitors the art scene of Bosnia and Herzegovina by writing a critical reviews and exhibitions organizing.

SCCA - LJUBLJANA
Zavod za sodobno umetnost

Svet umetnosti, šola za kustose in kritike sodobne umetnosti 2011/2013

Voditeljica šole: Saša Nabergoj

Svetovalka šole: Barbara Borčić

Koordinatorica šole: Simona Žvanut

Spletna stran: <http://www.worldofart.org>

